

Vývoj kresby malých detí

Detská kresba prechádza vývojom u jednotlivcov v závislosti od ich skúseností, rozvoja intelektuálnych a emocionálnych rozmerov osobnosti a rozvoja motorických schopností. Každé dieťa, za predpokladu, že jeho duševný rozvoj napreduje normálne, prechádza určitými štádiami vo svojej výtvarnej tvorbe v približne rovnakom čase ako jeho vrstovníci. Nie je však možné stanoviť úplne presné časové obdobia, kedy dieťa kreslí určitým spôsobom alebo určité témy.

Vývoj detskej kresby je odrazom individuálneho rozvoja detskej bytosti.

Na vývoj majú vplyv aj rôzne vonkajšie faktory, podpora okolia, nadanie a osobnostné zameranie. Približne však možno poukázať na vývojové štádiá a obdobia.

Kreslenie detí prekonáva **tri základné fázy**.

- Prvé obdobie, **nezobrazujúce**, je doba, keď dieťa len spoznáva spôsob a podstatu kreslenie. Dieťa sa hrá a vytvára prvé čarbanice.
- Z čmáraníc sa začne formulovať tvar a dieťa sa prehupne do **obdobia izolovaných predstáv**. Kreslí postavičky a predmety, ktoré nie sú zasadené do priestoru a ani do deja, aj keď dieťa ich interpretuje ako žijúce a konajúce osoby. (Dieťa o svojom panákoví tvrdí, že je to šašo, ktorý skáče, alebo autobus, ktorý vezie deti zo škôlky.)
- Tretím, najrozvinutejším štádiom je **situačná kresba**. Malý kresliar spája izolované objekty do celku a zámerne vytvára z nich kompozíciu.

B. Kováč¹ porovnáva tieto tri štádiá detského kreslenia s vývojom detskej reči. Obdobie čmárania prirovnáva k detskému hravému džavotaniu, k izolovaným predstavám hľadá analógiu v jednoslovných vetách a situačnú kresbu začne dieťa používať vtedy, keď dokáže vypovedať súvislé celé vety.

Podobný názor, že detské čmáranie je vlastne grafickým záznamom detského žvatľania prvých pokusov o slová, zastáva aj Gustav Britsch².

V tomto zmysle je kresba skôr písmom a nie rečou, ale každopádne je to prostriedok komunikácie.

Táto hypotéza sa zdá veľmi pravdepodobná, keď si odpovieme na otázku **kedy a prečo dieťa prestane kresliť** a výtvarne tvoriť. Je to približne vo veku 10 - 11 rokov. V tom období už školák dobre ovláda písomný prejav. Práve v tomto veku si mnohé deti začnú písať denník a tvoria prvé básničky. Hra so slovom vytlačí hru s farbou a tvarom.

Podrobnejší pohľad na vývoj detskej kresby:

V rámci troch základných období vývoja detskej kresby môžeme rozoznávať ďalšie fázy riešenia problému výtvarného vyjadrenia sa najmenších detí.

Približne jeden rok veku dieťaťa:

- Deti, ktorým je umožnené, aby maľovali, aj keď im ešte nie je ani viac ako jeden rok, robia škvrny. Môžeme hľadať súvislosť medzi bodkami fliačikmi a poznaním a skúsenosťami dieťaťa. Naozaj dieťa spoznáva svet ale pozná len takéto kúsky. Schopnosť kresliť dieťa výrazne posúva vo vývoji.

Okolo veku dva roky:

- Izolované bodky a krátke čiarky sa začnú spájať v druhom roku života dieťaťa. Prvé skutočné kreslenie sú teda čmáranice. Tak, ako dieťa začína chápať svet a snaží sa usporadúvať si ho, tak sa začne meniť aj kresba. Vo veku 1,5 až 2 rokov naozaj dieťa po prvýkrát vytvára myšlienkový konštrukt skutočnosti³. Dieťa vstupuje do interpersonálnych vzťahov, pozoruje, rozmýšľa svojim detským rozumčekom a vytvára prvé znaky. Tým tiež trénuje spojenie oka mozgu a ruky. Kreslenie je hra a veľmi zábavná hra. K tvorbe podnecuje hra s predmetmi, ktoré zastupujú iné predmety.

Pred tretím rokom veku:

Dieťa pred tretím rokom života začne nachádzať **prvé** archetypálne **znaky**: **Kruh** (dokonalý uzatvorený tvar) a **špirálu** (dokonalá nekonečná organická forma).

Kresliarik potrebuje zminimalizovať automatizmus. Aj keď celkom sa to nikdy nepodarí (veď aj dospelí si čmárajú), čím viac sa zapája rozum, tým skôr automatizmus ustupuje. Dieťa začne hľadať rovnováhu a objaví ďalšie dva tvary: **štvorec** (ako symbol stability) a **trojuholník** (ako znak lability) Tieto prvky je možné už zmysluplne kombinovať, obmieňať a vyberať z nich jednotlivosti - uhly a krivky.

Cvičí sa ruka, oko i myseľ.

Už 2,5 ročné dieťa je schopné hrať sa s kľukatou čiarou, z ktorej neskôr vytvorí abstraktný ornament.

Rozvoj kognitívneho prístupu podnieti rozvoj formy. Ten si vyžaduje voľnosť a súčasne individualizmus. To pomáha pri objavovaní zákona rytmu - protikladu zviazanosti a slobody. Proporcie vlastného tela pomáhajú naučiť sa zákonu proporcionality.

Dieťa spraví veľký objav - forma niečo zastupuje. Je jedno, či to objaví v kresbe, alebo pri hre s reálnym predmetom.

Kresba je dematerilizáciou hmatateľného predmetu.

Vtedy už nič nestojí v ceste, aby malý človečik začal dávať forme na papieri význam, a aby tak vytvoril prvé zoskupenia základných tvarov - kruh a čiary vytvoria hlavonožca - panáka. **Zobrazujúca kresba je hra so zámenou.** Okolo tretieho roku dieťa kreslí univerzálne postavy ľudí - hlavonožcov. Postava je vyjadrená krúžkom predstavujúcim hlavu aj trup súčasne. K nemu prirobí dieťa dve čiarky - nohy. Niekedy prikreslí ešte ruky. Takto kreslí troj až päť ročné dieťa na celom svete. Ako dieťa rastie, na postave pribúdajú podrobnosti. Dieťa nakreslí oči, ústa, nos. Bodkou, alebo kolieskom znázorní pupok.

Približne v štyroch rokoch:

Dieťa sa pokúša ukladať na papier svoje predstavy. K tomu úsilie o väčšie sa pripájajú **farebné cítenie a konkretizovanie formy**. Rozvíja si **proporcionálny zmysel**. Bezpečne vie zakresliť menší krúžok do väčšieho - nakresliť oko na tvár a gombičky na kabátik.

Nie len tvorca, ale aj divák už môže čítať kresbu.

Dieťa pracuje uvedomelo so zámerom komunikácie s okolím sprostredkúva svoje zážitky, dojmy, predstavy a spomienky.

Vzájomné spojenie abstrakcie a individualizmu vytvára štýl detskej kresby.

Od šiestich rokov:

Až vo veku šiestich rokov je postava človeka kompletná a všetky anatomické náležitosti sú uložené na správnom mieste. Podľa štúdie, ktorú uverejňuje Roseline Davido⁴, 71,5% päťročných detí kreslí končatiny ako čiarky. U 33% päť až šesťročných sú ruky k telu pripojené na správnom mieste, 4,3% z nich vyznačujú ramená.

Dieťa uvedomelo začne kresliť samé seba, až keď si uvedomí vlastné telo a svoje umiestnenie v priestore. Na to potrebuje skúsenosti a skúsenosti potrebujú čas.

Až od veku 7 rokov:

V závislosti na mentálnom vývoji, sa dieťa snaží kresliť to, čo vidí. Jeho kresba je v období vizuálneho realizmu. Postupne význam kresby a záujem o kreslenie u detí klesá.

Jeden z dôvodov, prečo dieťa začne kresliť:

- Kreslenie je tiež rozširovanie svojho vlastného ja. Dieťa je zamerané na seba, na vlastné ego, preto pociťuje potrebu takejto produkcie. **Kresba je pokračovaním**

svojho tela, ale obsahuje myšlienkovú náplň. Je tiež prisvojením si sveta. Kresbou nejakého predmetu, si dieťa predmet "privlastní". Kresba totiž pomáha usporiadať si svet do tvarovej jednoty. Dieťa intuitívne začína hľadať spoločné znaky.

Forma dostane dušu.

Fyziologické vplyvy na vývoj detskej kresby:

- Dieťa ešte nevie úspešne oddeliť svoje telo a vonkajší svet. Obe zložky sa plynulo prepájajú. Preto dieťa často vytvára čiary v rytme svojho srdca. Grafický záznam tiež môžeme porovnať s encefalografom. Dieťa nevedomky zaznamenáva fyziologické rytmy.
- Na vývoj detskej kresby má samozrejme vplyv **rozvoj jemnej motoriky**. Práve kresba je prostriedkom, ako sa dieťa učí jemným činnostiam ruky. Spočiatku kreslí ramenom, postupne ho práve kreslenie podnieti k tomu, aby používalo zápästie. Čiary sa môžu zauzľovať, vytvárajú sa oblé línie. Jednotlivé línie sa začínú z celej plochy